

VALTION JA KUNTIEN KEINOT VÄKIVALLAN VÄHENTÄMISEKSI

Arvoisa tasavallan presidentti, arvoiset kutsuvieraat!

Kiitän mahdollisuudesta saada osallistua tähän tilaisuuteen ja kiitän erityisesti tasavallan presidenttiä siitä, että juuri Lähisuhdeväkivalta on valittu tämän tilaisuuden teemaksi.

Lähisuhdeväkivallan vähentäminen on kaikkien vastuulla mutta käytännössä se ei näytä olevan kenenkään vastuulla.

Näin voi todeta kun tarkastelee asiaa avun tarvitsijan näkökulmasta. Otan esimerkkinä fiktiivisen tapauksen joka perustuu Naisten Linjan auttavan puhelimen keskiverto soittajaan. Marja on vähän päälle kolmekymppinen kahden lapsen äiti joka on avoliitossa Pasin kanssa. Hyvin alkanut suhde muuttui raskausaikana. Avopuolison käyttäytyminen muuttui mustasukkaiseksi ja kontrolloivaksi, ja muita henkisen väkivallan piirteitä tuli kuvaan mukaan. Pasin harjoittama fyysinen väkivalta tuli pikku hiljaa osaksi perheen arkea.

Mistä Marja saa apua? Hän yrittää soittaa väkivaltaa kokeneen auttavaan puhelimeen, mutta toteaa, että on väärä päivä, tänään siellä ei vastata. Neuvolassa hän yritti ottaa asian puheeksi, mutta siellä väkivalta ohitettiin. Poliisille hän ei voi soittaa, koska tilanne juuri nyt ei ole niin vakava. Naapurit hälyttivät poliisin viime kerralla, mutta poliisin tullessa paikalle Pasi sai tilanteen näyttämään siltä, että kyse on naapurien hermoilusta ja väärinkäsityksestä. Sosiaalitoimistoon hän ei uskalla ottaa yhteyttä, koska pelkää lastensuojelun puuttumista ja Marjan mieleen muistuu Pasin uhkailut lasten menettämisestä. Marja on kuullut, että turvakodista voi saada apua, mutta sinne on matkaa 200 kilometriä. Eroa hän ei uskalla ajatella, koska toivoo, että väkivalta voisi loppua ja perhe pysyä yhdessä. Marja pelkää myös menettävänsä lapset erotilanteessa, koska Pasi on jatkuvasti osoittanut, kuinka huono äiti hän on.

Tältä tilanne näyttää monen lähisuhdeväkivaltaa kokeneen näkökulmasta. Kunnissa on olemassa peruspalvelut, mutta hallintokuntien välistä työnjakoa ja vastuuta lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden palveluista ei ole määritelty. Peruspalveluissa ei ole myöskään tarpeeksi osaamista tunnistaa lähisuhdeväkivallan kierrettä ja puuttua siihen. Mitään erityispalvelua lähisuhdeväkivalta-asiakkaille ei kunnissa ole tarjolla.

Valtakunnallisesti asiaan on puututtu eri kehittämishankkeiden ja ohjelmien avulla viimeisen kymmenen vuoden aikana. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn toimintaohjelman aikana monessa kunnassa havahduttiin tähän ongelmaan. Huomattiin, että ei tiedetä mihin lähisuhdeväkivalta-asiakkaita ohjataan kunnan palveluissa ja kukaan ei näyttänyt tietävän kenelle asia kuuluu.¹ Kuntien avuksi julkaistiin vuonna 2008 ensimmäiset suositukset lähisuhdeväkivallan ehkäisytöiden ohjaamiseen ja johtamiseen sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön ja Kuntaliiton toimesta².

Suositukset ovat suosituksia eivätkä sinänsä velvoita kuntia. Kartoitukset, joita on tehty yhteistyössä lääninhallitusten kanssa osoittavat, että suositusten toimeenpaneminen ei ole edennyt toivotulla tavalla. Päinvastoin oli nähtävissä, että monessa kunnassa hankkeiden aikaansaama orastava kehittämistyö oli hiipunut. Melko kattava kuntatason yhdyshenkilöverkosto, joka saatiin aikaan lääninhallitusten kanssa, on supistunut

huomattavasti. Kunnissa luotiin rakenteita, koordinoimalla työtä ja selkeyttämällä työnjakoa sekä asettamalla lähisuhde- ja perheväkivallan koordinaatioryhmiä hankkeen aikana. Kyselyyn vastanneista 113 kunnasta vain 43 kunnassa oli asetettu koordinaatioryhmä vuonna 2009.

Samansuuntaisiin tuloksiin tultiin Keski-Suomen sairaanhoitopiirin lähisuhdeväkivalta hankkeen tekemässä selvityksessä. Tarkoituksena oli selvittää 23 kunnan lähisuhdeväkivalta-asiakkaan palvelupolku. Selkeää palvelupolkua ei kunnista löytynyt. Kuntien valmius tarjota hoitoa ja palvelua lähisuhdeväkivallan-asiakkaalle oli jäsentymätön, ja siinä oli suuria paikkakuntakohtaisia eroja. Selvityksen viesti oli, että jos kunnissa sattui olemaan työntekijä, jolla oli tietoa ja ymmärrystä lähisuhdeväkivalta ongelmasta sosiaalisena ongelmana, todennäköisyys saada apua oli suurempi silloin. Jos taas tällaista henkilöä ei ollut, niin silloin asiakas oli vaarassa jäädä ongelmansa kanssa todella yksin.⁴

Tilanteeseen vaikuttaa kunnissa meneillään oleva kunta- ja palvelurakennemuutos, joka muuttaa ja on muuttanut olemassa olevia rakenteita. Toisaalta kuntien muutostilanne nähtiin mahdollisuutena. Uusissa rakenteissa voitaisiin ehkä paremmin huomioida lähisuhdeväkivallan asiakkaita. Tällä hetkellä lähisuhdeväkivaltaongelmalla ei ole vakiintunutta asemaa kuntien palvelurakenteissa ja Suomesta puuttuu lainsäädäntö lähisuhdeväkivalta-asiakkaan palveluista. Tilanne kunnissa näyttää kuitenkin menevän huonompaan suuntaan. Rahapulan vuoksi palveluita karsitaan, erityisesti ei lakisääteisiä palveluita. Lähisuhdeväkivaltaa kokeneen näkökulmasta tämä voi tarkoittaa sitä, että hän ei pääse järjestön ylläpitämään turvakotiin, koska kunnalla ei ole mahdollisuutta antaa maksusitoumusta. On hyvä muistaa, että suurin osa lähisuhdeväkivalta asiantuntijapalveluista on järjestöjen ylläpitämiä. Tällä hetkellä kansalaisten tasavertainen pääsy tarvitsemiensa palveluiden piiriin ei toteudu.

Väkivalta lähisuhteissa syntyy vähitellen ja on usein pitkäkestoista. Siksi myös väkivallasta irtaantuminen on pitkä prosessi, jonka tueksi tarvitaan erilaista osaamista ja erilaisia palveluja. Lähisuhdeväkivallan ilmiön tunnistaminen ja siihen puuttuminen peruspalveluiden kaikilla osa-alueilla on keskeistä. Tämä ei koske ainoastaan sosiaali- ja terveydenhuoltoa. Ammattihenkilöstön osaamisen vahvistaminen juuri tällä alalla on ollut tavoitteena kaikissa viimeaikaisissa väkivallan vähentämisen ohjelmissa, mutta mitään ratkaisevaa ja pysyvää muutosta ei ole tapahtunut. Aihealue ei ole pakollinen oppiaine alan ammattilaisten peruskoulutuksessa.

Kuntien eri sektoreihin pilkotusta palvelutarjonnasta ei löydy paikkaa joka tarjoaisi koordinoitua ja yksilön tarpeista lähtien apua lähisuhdeväkivaltaongelmaan. Lähisuhdeväkivalta-asiakkaan erityispalveluita tarvitaan, mutta ei ole mielekästä, että niitä järjestää jokaisessa kunnassa. Näin todetaan myös sosiaali- ja terveysministeriön juuri pari viikkoa sitten julkaisemassa turvakotiselvityksessä.⁵

Suomessa tarvitaan pitkäjänteistä ja tavoitteellista työtä kaikilla tasoilla lähisuhdeväkivallan vähentämiseksi. Pelkät hankkeet eivät ratkaise tätä sosiaalista ongelmaa. Työnjaon ja vastuun tulee olla määriteltyjä ja toiminnan asianmukaisesti resursoitua niin, kunta-, alue kuin valtion tasolla. Tarvitaan lainsäädäntöä joka turvaa tarkoituksenmukaiset palvelut ja tasavertaisen pääsyn niihin.

Lopuksi haluan nostaa esille muutaman näkökohdan itse lähisuhdeväkivaltailmiöön liittyen. Ilmiönä lähisuhdeväkivalta on moninainen ja monisyinen ja siitä on vaikea saada otetta. Siksi se rajataan helposti oman perustehtävän ulkopuolelle. Väkivalta ilmiönä on myös

vaikea kohdata. Se herättää voimakkaita tunteita; pelkoa, kauhua, ahdistusta, syyllisyyttä, häpeää, vihaa. Väkivaltailmiö saa myös aikaan vastakkainasettelua, koska väkivallan kohteeksi joutuneen ja väkivallan tekijän todellisuudet ja kertomukset ovat niin erilaisia. Työntekijätkin joutuvat tahtomattaan ottamaan kantaa kumman puolelle asettua. Samat tunteet ja sama vastakkainasettelu mitä lähisuhdeväkivallan asiakkaat kokevat, tapahtuu myös työntekijätasolla. Tunnereaktiot voidaan huomata julkisessa keskustelussakin. Siksi on hyvä ymmärtää ilmiöön liittyvää dynamiikkaa kun keskustellaan lähisuhdeväkivallasta. Lähisuhdeväkivallan vähentäminen on meidän kaikkien vastuulla!

---

¹ Helena Ewalds. Kenelle lyönnit kuuluvat? Kuntaopas parisuhde- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöhön. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:7

² Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn suositukset. Tunnista, turvaa ja toimi. Sosiaali- ja terveystoimelle paikallisen ja alueellisen toiminnan ohjaamiseen ja johtamiseen. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja, 2008:9

⁴ Riikka Niemi. Lähisuhdeväkivallan uhrien palvelupolku kunnissa. Keski-Suomen sairaanhoitopiirin Lähisuhdeväkivalta-projekti. 2010. Julkaisematon

⁵ Terhi Laine. Lähisuhde- ja perheväkivallan uhreille tarjottavat turvakotipalvelut. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010:1